

**Quæstionum Canoniarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus VIII. De forma servanda, priusquam feratur censura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

nata, siue interrupta; excipe tamen 1. nisi primum delictum fuisset punitum ante eventum secundi; sic enim nec per fictionem juris possent coalescere in unum per Ordinem ad vindictam. 2. nisi lex specialis contrarium præcipiat. Ratio autem responsionis est ex c. *Cum causa*, de sent. excom. ubi tantum semel excommunicatur, qui Clericum verberavit continuo per claustrum; quod etiam affirmat Leander cit. q. 42. Si quis uno ictu feriat simul tres Clericos, incurrere tantum unam excommunicationem.

1709 Quæres 2. an qui percutit clericum, qui simul est Subdiaconus, Diaconus, & Sacerdos, plures excommunicationes incurrat? R. quod non; quia hi gradus omnes concurrunt per modum unius, quamvis aggravent delictum intra eandem speciem. Si vero quis percutit Clericum, qui simul est Monachus, incurreret duas excommunicationes; quia ratio Monachi non continetur intra statum Clerici, & pro qualibet circumstantia, Clerici scilicet, & Monachi, lata est excommunicatio ipso facto; ita Suarez de cens. D. 3. l. 3. n. 15. quem citat, & sequitur Gibalin. n. 33.

1710 Dices: si quis posset simul affici duabus censuris homogeneis, deberet per secundam magis privari iisdem bonis spiritualibus, quod fieri non potest, cum privatio non suscipiat magis, & minus 2. duæ censuræ homogeneæ sunt duæ privationes eiusdem numero formæ, sed hæc nequeunt simul esse in eodem subiecto; ergo nec illæ, 3. qui violat duplex præceptum, sub eodem motivo latum, non incurrit duplicem culpam; ergo nec duplicem censuram. R. N. ant. sufficit enim, quod per duplicem censuram novo titulo obligetur ad abstinendum à talium bonorum usu. R. ad 2. censuras non esse privationes formales, sed causales, quæ bene possunt plures simul esse in eodem subiecto. Ad 3. N. consequ. quia ad duplicem censuram sufficit duplex contumacia, 2. quia potest quis uno actu contrahere duplicem obligationem; censura autem est obligatio certis quibusdam bonis abstinendi; ergo.

ARTICULUS VIII.

De forma servanda, priusquam feratur censura.

1711 P Otissima quæstio est hic de monitionibus præmittendis à Iudice, priusquam censuram ferat; an scilicet hoc ita necessarium sit, ut sine illis, aut agat illicite, aut invalide? pro quo supponendum 1. monitionem, & comminationem à nonnullis distingui; quia *comminatio* præcedit admissionem criminis per modum cautelæ poenam comminantis transgressuro legem; *monitio* autem sequitur factum, ut Reus se emendet, vel ut Iudici suam innocentiam probe, & objecta crimina diluat; quos duos fontes monitionis observat Innocentius Papa in c. *Proposuit*, de concess. præbend. potest autem monitio fieri *judicialiter*, quæ fit per modum citationis, & viâ juris; vel *extrajudicialiter*, scilicet non servato juris ordine, tamen nomine & autoritate habentis jurisdictionem ferendi censuram. Supponendum 2. monitionem aliam esse *canonicam*, quam alii vocant *competentem*, aliam *non canonicam*. Hæc est præceptum juris, vel hominis generaliter, aut etiam in particulari, aliquid prohibens sub censura latæ sententiæ: illa verò est monitio, quæ quis per Superioris auctoritatem admonetur modo à Canonibus præscripto, ut à delicto desistat, vel coram Iudice impostum diluat.

§. 1.

De monitione, censura præmittenda.

1712 Quæstio est, quæ ad monitionem censuræ præmittendam à sacris Canonibus præscribantur, ut dicatur, & sit *Canonica*? ante responsionem nota ex dicendis, censuram ferri non posse, nisi in hominem *contumacem Ecclesiæ*. Unde, ut hæc in subditis reprimatur, præmitti solet admonitio, ut notat Leander tr. 1. de Cens. D. 5. q. 6. qui *contumaciam* definit, esse inobedientiam, quæ subditus ex protervo, aut obfirmato animo respuit, Iudici, vel Superiori præcipienti parere, vel se sistere. Diana tr. 1. de excom. resol. 8. triplicem contumaciam affert 1. quando subditus ab Ecclesiastico Iudice vocatus sub poena excommunicationis comparere renuit. 2. Quando quidem comparet, sed ante sententiam, vel licentiam Iudicis discedit. 3. Quando quidem & comparet & perseverat usque ad sententiam Iudicis, tamen postea, latæ sententiæ parere respuit. Quarta species posset addi, cum quis *sciens* aliquid esse præceptum, vel vetitum sub censura, nihilominus contra legem, vel præceptum agit. V. quæ diximus de contumacia.

Ccc

ma

maacia, supr. à n. 1606. ubi diximus, contumaciam consistere in non faciendo voluntariè, quod facere quis scit se debere; quo posito:

1713 *¶* Ad factam questionem, ut monitio dicatur *Canonica*, præscribi sequentia.
 1. Ut sit trina vel formalitèr (scilicet per intervalla dierum aliquot) vel saltem virtualiter, quatenus in necessitate, vel cum res postulat, fiat realiter una pro tribus; ut constat ex c. *Constitutionem*, 9. h. t. in 6. ubi Gregorius X. sic loquitur: *Constitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ quarti Prædecessoris nostri, quæ prohibet, participantes excommunicatis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit (monitione Canonica non præmissa) majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem Canonice in hoc casu, si alius ritè servatis, eos, qui moneantur, exprimere nominatim. Statuimus quoque ut inter monitiones, quas (ut Canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt jura præmitti: Judices sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla: Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda.*

1714 Ex hoc textu deducitur ulterius, ad monitionem, *quæ sit canonica*, requiri, ut, qui monetur, exprimat *nominatim*, vel exprimendo ejus nomen, qui moneatur; vel propriis illum characteribus describendo. Tertio, ut is, qui censurandus est, moneatur personaliter, saltem si potest; Secus enim, sufficit, si fiat ad domum illius, vel quando Reus se per dolum abscondit; vel quando jam semel facta est personalis admonitio; vel quando citatio facta ad domum, innotuit delinquenti. Sic Escobar tr. 4. Theol. moral. Examin. 1. c. 5. Quarto ut ea monitio sit comminatoria censure, ut vult Gibalin. disq. 6. q. 2. n. 9. quamvis id merito neget Suarez D. 3. l. 11. n. 7. cum hoc nullo jure fundet; & sufficiat monere de obligatione legis. Quinto ut fiat coram idoneis testibus, per quos probari possit facta monitio, sin id requirat necessitas c. *Sacro* 48. de sent. excom. ibi: *Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excom-*

municationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & personis presentibus idoneis, per quas, (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat.

Præter hæc dicendum videtur 1. hanc monitionem, *quæ fiat nominatim*, intelligendam, cum censura infligitur à Judice, non autem à lege, ac jure, ipso facto. Nam in tali casu, cum incurri possit, etiam ignorante Judice, nominatim exprimi censurandus non potest, quod videtur procedere in omni censura ipso jure generaliter lata 2. ad nullius excommunicationem absque manifesta, & rationabili causa Judicem procedere non debere, prout expressè habetur in dicto c. *Sacro* 3. & cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis; disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat: Judicem Ecclesiasticum cautè procedere debere; ut in ea ferenda ostendat, se prosequi, quod corrigentis fuerit, & medentis; Sic Innocentius IV. c. *Cum medicinalis*, 1. h. t. in 6. igitur non repentinò motu, odio personæ, &c.

Quæstio nunc est, an ad valorem censure prærequiratur monitio? *¶* R. 1. ante omnem omnino sententiam censure necessariò præquiri aliquam admonitionem, ita, ut alioquin censura sit invalida. Ratio est, quia censura essentialitèr supponit delictum contra poenale præceptum Ecclesie scienter admissum; ergo censura nulla est, sine aliqua prævia admonitione; anteced. ex eo colligitur, quia secus laboraret ignorantia juris; cujus ignorantia iusta excusat à culpa; ergo notum illi debet esse jus illud poenale; quæ notitia idem est, ac quædam monitio; ne illi se per inobedientiam opponat, & nihilominus scienter illi contraveniat. Conseq. constat, quia ipsum poenale præceptum cognitum sufficienter monet scientem, ne in tale præceptum delinquat; & hæc monitio ipsius præcepti per sui cognitionem intimata subit vicem monitionis ad censuram essentialitèr præsuppositæ; non autem ea, quæ subsequitur contumaciam, & fit, ut male factum emendet; quæ est *monitio specialis*, sicut *illa generalis*; ergo si hanc omnis censura supponit essentialitèr, dari nequit sine illa, nisi invalida, seu nulla; ita Gibalinus cit. disq. 6. q. 2. n. 1. Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 4. Castropal. D. 1. p. 5. & alii, contra Cajetan. Almainum, & novillæ.

visimè Candidum apud Leandrum loc. cit. q. 8. Hinc malè adducunt, quòd à Gregorio quidam auctor famosi libelli, nisi se ipsum prodat, vel Judici sistat, sine monitione excommunicatus sit, c. *quidam* 5. q. 1. quia solum interdixit illi communionem; quæ prohibitio potest esse poena, sed non censura. Ex hoc constat, malè allegari S. Paulum 1. ad Cor. 5. quasi incestuosum illum, in propudioso suo facinore contumacem, ut notat Gibal. disp. 2. q. 2. n. 6. non præmissà hac monitione comminatorià excommunicarit; si enim Paulus excommunicationem ferre voluit, utique ad illam necessaria adhibuit.

1717 *Re. 2.* ad censuram *lata sententia* non prærequiri necessariò monitionem Canonicam, sed non Canonicam, seu comminatoriam sufficere, ita Innocent. c. *Sacro*, de sent. excom. tum quia ipsum præceptum habet sufficientem vim monitionis; tum quia constat ex c. *Reprehensibilis*, de appell. ubi Alexander M. decernit, ut nec Prælati sententiam censuræ proferant in Subditos, non præmissà monitione Canonica, nisi fortè talis sit culpa, *qua ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis poenam inducat.*

1718 *Re. 3.* ad essentiam *censuræ ferendæ* non prærequi monitionem Canonicam, nisi in aliquibus peculiaribus casibus; patet 1. ex c. *Romana*, de sent. excom. in 6. ubi habetur censuras à iudicibus *sine canonica monitione* latis, injustas esse, non verò dicit esse nullas. Deinde c. *Sacro*, de sent. excom. dicitur, ut excommunicatus *sine monitione Canonica* (trinà scilicet, aut unà pro trina) *absolvatur*, sed absolutio supponit *valorem censuræ*, ergo; ita Sanch. de matr. tr. 1. l. 2. D. 24. n. 28. apud Dianam, cit. n. 6. quibus accedit Gibalinus disp. 6. q. 2. n. 12. & probabile censet Castropalaus D. 1. p. 5. n. 6. Bonacina D. 1. q. 1. p. 9. n. 3. &c. Ex hoc etiam patet ad rationes in oppositum. Nam negandum est, quòd tali casu ferretur censura contra peccatum merè præteritum; non enim fertur, nisi contra peccatum præteritum *non emendatum*, & per tractum successivum adhuc durans, ex c. *Reprehensibilis*, de appellationibus, ubi dicitur, ut etiam Prælati præmittant admonitionem, nisi delictum habeat annexam censuram. Deinde solum sequitur, facturos *illicite*, si omitant; non autem *invalide*,

Tom. V.

Hinc etiam breviter nota, quo sensu ¹⁷¹⁹ verum sit, *quòd censura per sententiam infligi non possit pro peccatis merè præteritis*; hoc enim intelligitur de illis, quæ nec habent tractum aliquem successivum, seu permanentem aliquam contumaciam, aut obligationem satisfaciendi, vel quidpiam aliud, ratione cujus censetur adhuc virtualiter perseverare, aut non omnino præteruisse; nec prius fuerunt verita sub comminatione censuræ alicujus incurrendæ; ita Layman l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 3. Suarez D. 4. hicf. 5. n. 6. Dantur tamen casus aliqui, in quibus censura sine prævia monitione Canonica non sit valida ex speciali constitutione juris. Primus est, si Judex pronuntiet excommunicationem contra communicantes cum excommunicatis à se: sic definitum est c. *constitutionem*, 9. & c. *statutum*, 13. de sent. excom. in 6. ubi Bonifacius VIII. sic loquitur: Statutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis eà participatione, quæ solum minorem inducit, *non excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa*: in suspensionis, & interdicti sententiis (quæ pro hujusmodi participatione plerumque ab Ordinariis vel delegatis Iudicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter observari. *Docerentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.* Secundus, si Judex delegatus in mandatis expressè habuisset, ut censuram non ferat, nisi præmissà monitione Canonica; sic enim ferretur contra formam mandati, c. *cum dilecti*, de rescriptis c. *Pisanis*, de rescriptis. *spoliat. c. Romana*, de sent. excom. in 6. §. *sed nec. 3.* in Clement. *ult.* de statu Monachorum; ubi excommunicantur ipso facto, qui visitationes impedire præsumpserint, nisi moniti respiciant.

Ex hoc facile resolvitur altera quæstio, ¹⁷²⁰ an, ut licitè feratur censura, præmitti debeat monitio canonica? *Re. enim*, ut censura licitè, ac justè feratur ab homine, trinam realiter præmitti debere monitionem Canonicam; patet ex c. *Reprehensibilis*, de quo egi n. 1718. deinde c. *constitutionem*, de sent. excom. in 6. ibi: *Statuimus quoque, inquit Gregorius X. ut inter monitiones, quas, ut canonicè promulgetur excommunicationis sententia, statuimus jura præmitti, iudicès (sive utantur monitionibus tribus, sive unà pro omnibus) observens aliquorum*

ccc 2

die

dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda, ubi vides à Gregorio prærequiri trinam admonitionem, vel formaliter, vel virtualiter; ex quibus postremis verbis colliges, quandoque sufficere unam pro tribus, modò concedantur aliquorum dierum competentia intervalla; hinc in cit. c. *constitutionem*, hæc formula monendi probatur: *moneo te semel pro tribus vicibus, ut intra sex dies satisfacias; concedo tibi duos dies pro singulis monitionibus.* Ubi not. cum hic non requiratur ulla specialis causa, utendi unâ monitione pro tribus; hunc modum, etiam cum causa non urget, & licitum esse, & fortassis usu jam magis receptum; modò tempus aliquod intercedat, ut perinde se habeat, ac si trina monitio distincta fieret, nisi causæ necessitas aliud requirat, patet ex mente Greg. X. cit.

§. 2.

De pœna Judicis omittentis monitionem.

1721 **R**esp. Judicem, qui omittit præmittere monitionem Canonicam, ubi ea requiritur, trinam, vel saltem unam pro trina; primò peccare mortaliter, & incurere suspensionem ab ingressu templi per unum mensem. Constat ex c. *Sacro*, de sent. excom. 47. de quo V. n. 1714. Ratio primæ partis est; quia violat jus in re gravi; & Reo non servat privilegium à jure concessum; 2. qui punitur pœnâ gravi: ratio secundæ partis est expressè in c. *Medicinalis*, de sent. excom. in 6. Excipe, nisi contrarium faciat in casibus in jure permissis.

1722 Ex hoc autem oritur quæstio, an sit aliquis casus, in quo Judici à jure permittatur ad infligendam censuram progredi, nullâ Canonicâ monitione præmissâ? Primus aliquibus videtur, si delictum sit publicum, & notorium. In hoc casu omitti posse monitionem, docet Anton. de Butrio, Felinus, & Abbas; quia in notoriis monitio non requiritur; sed probabilius negat Suarez, Covar. Henrîq. & alii, quia per hoc, quòd sit notorium, crimen *fuisse admissum*, non est notorium, *adhuc in eo esse contumacem*, quod tamen requiritur ad infligendam censuram. Secundus est, quando non tantum est notorium, admissum esse delictum, sed etiam eum in illo esse contumacem; ita Covar. Sayrus, & Ugolinus: Alii autem negant cum Sua-

rez, Bauhus &c. quia nondum sufficienter se ostendit, *externè contumacem benignè Matri Ecclesiæ.* Utraque mihi sententia videtur probabilis; quamvis probabilior posterior ex benignitate Ecclesiæ nolit aliter contra Reum agere, nisi etiam monitus resistat.

Videri tamen posset, dari plures casus, quibus Superior Ecclesiasticus ad ferendam censuram procedere possit, non præcedente monitione speciali, sed solâ generali, de qua diximus n. 1716. Hinc quæres 1. an saltem in præfato casu præmitti possit trina monitio quoad duas ultimas, si expressè dicat, *se nolle parère monitionibus?* Pro negativa refertur; mihi tamen videtur adhuc esse ex benignitate Matris Ecclesiæ, ut trina adhibeatur, nisi aliud suadeat necessitas; & ideo in casu, quo Superior Ecclesiasticus à Judice Laico raparetur ad mortem v. g. furcam, posse in eum vel ab ipso sic raptato, vel alio censuram ferri, omisâ monitione Canonica, & speciali, affirmat Sayrus; quia si monitio expectanda foret, interim delusa maneret potestas Ecclesiastica, quia post illud interea occideret. Huic etiam assentiuntur alii; modò præcedat comminatio censuræ, seu monitio generalis; hæc etiam requiritur ad valorem.

Quæres 2. an quando lex aliquid præcipit sub censura ferenda, possit Judex in Reum convictum sine alia monitione censuram ferre? Affirmant Abbas, Avila, & alii; sed rectius negatur; quia id expressè deciditur in c. *Reprehensibilis*, de appellationibus, ubi constat ad omnem censuram prius, quàm infligatur ab homine, prærequiri monitionem specialem, adeoque cum non incurritur ipso facto. Idem videtur dicendum 1. quando quis excommunicatus ipso facto, de novo excommunicari deberet ab homine; hæc enim excommunicatio fundatur in contumacia speciali respectu hominis, 2. si prælatus excommunicationem ferret ad defensionem proprii juris v. g. in spoliatione Ecclesiæ. Non enim est ratio agendi contra generalem constitutionem in c. *Sacro*, de sent. excom. præcipiente Canonicam monitionem præmitti. Et hoc etiam extenditur ad Prælatos regularium, quantum est *vi juris*, nisi privilegium habeant. Quamvis autem Minoritis concessum sit à Leone X. ut possint censuram ferre sine scriptis; nullibi tamen

men legitur, quod sine Canonica monitione. V. Rodriq. tom. 2. qq. reg. q. 59. a. 3.

1725 Docent aliqui, ab universali constitutione de Canonica monitione præmittenda, excipi Episcopum, cum procedit non per modum Judicis, sed per modum propriæ defensionis. Verum c. *Sacro*, non dicit *judex*, sed *omnis*, ac proinde nullus Pontifice inferior eximitur, ita Gibal. disq. 6. q. 2. n. 22. contra Ugolinum apud Dianam resol. 4. n. 5. qui cum P. Suarez & Vasquez accedit nobis. Aliud est de Pontifice, si absolute vellet, quamvis æquitas, & benignitas aliud suadeat, nisi ratio alia in contrarium occurrat.

1726 Præterea not. hic, suspensionem, & interdictum, quandoque ferri per modum *purae pœnæ*, & punitionis, non *cenſuræ*, ut dicemus in seqq. Ex quo deduces, si qui sint textus juris, qui videntur negare monitionem his præmittendam, eos non loqui de illis, ut *cenſura sunt*; hæ enim supponunt contumaciam etiam positâ monitione, si ferenda sint, ut patet ex c. *Reprehensibilis*, c. *Sacro &c.* idque non ex natura cenſuræ, sed solum ex speciali constitutione juris. 2. Cum dicimus, ad cenſuram prærequiri monitionem & contumaciam, debere intelligi cum distinctione. Nam aliud est de monitione *generali*, aliud de *speciali*; aliud de contumacia contra illam, aliud contra istam. Igitur antecedenter ad cenſuram latæ sententiæ sufficit monitio legalis, seu generalis, de qua n. 1716. & contumacia contra illam, ut exposuimus n. 1606. & 1712. nempe istam in non faciendâ voluntariè, quod facere quis scit se debere, ut diximus; & hæc monitio generalis atque contumacia essentialiter præsupponitur ad actum malum, quo incurritur cenſura latæ sententiæ; si autem sit sententiæ ferendæ, præcedere debet monitio specialis, & contumacia contra illam; nimirum inobedientia continuata etiam post trianam, vel formaliter, vel æquivalenter monitionem, ut Reus desistat à culpa, non obstante monitione legati, commissâ, quin ad licitè ferendam à Judice sufficiat sola legalis monitio, & contumacia adversus illam.

1727 Quares 3. an privatus cedere possit juri, quod habet, ut sine monitione Canonica ab homine non innodetur cenſurâ? R. quod non; quia decretum juris, de præ-

mittenda hac monitione, non est tam in favorem singulorum distributivè, quam ob bonum publicum, ne tam crebræ injustitiæ committantur, ut constat ex c. *Contingit* 2. de sent. excom. ac proinde non est in potestate hominis privati renuntiare huic juri; quia *publico juri, privatorum pactis, nunquam derogatur*, c. *Si diligenti*, de foro compet. & L. *Jus publicum*, ff. de pactis. Cum autem contingat quandoque cenſuras infligi ab homine propter præjudicium alicujus tertii, not. 1. in monitione Canonica etiam observandum esse, ut admonitio hæc non fiat, nisi ad instantiam partis, in cujus commodum cenſura ferenda est. Nam 1. citatio debet fieri ad instantiam partis, admonitio autem habet vim citationis; 2. Quia Judex in bono privati non debet suam auctoritatem interponere proprio motu, ut latè probat Abbas: secus, si cenſura fiat ob bonum publicum; tunc enim sicut Judex potest ex officio procedere, ita etiam potest ex officio citare, & admonere; ita idem Abbas c. *Veritatis*, de dolo & contumac. n. 5. & sumitur ex c. *Reprehensibilibus*, de sent. excom. in 6.

Not. 2. Quando, cum quis fuit malè absolutus à cenſura, tractatur de reducendo illo ad eandem cenſuram, quâ ligatus fuit, sufficere, quod ad domum citetur, vel moneatur. Idem est, si cenſuræ ferantur contra Reos incognitos; sufficit enim monitiones fieri in Ecclesia, vel foro, aut loco publico; quia cum tali casu ignorentur delinquentes, non possunt personaliter citari, vel moneri. Hinc sufficit, si monitiones taliter fiant, ut in foro externo præsumatur ad eorum notitiam pervenisse, in foro tamen interno debuerunt illis reipsâ innotuisse.

Quares 4. An prærequiratur Canonica monitio ante declarationem vel denuntiationem cenſuræ? R. antequam quis denuntietur, incidisse in cenſuram, prius esse citandum; quia nemo inauditus condemnandus est, tradi ab Escobar Theol. mor. tr. 4. de cens. Exam. 1. c. 5. Idem ex eadem ratione sequitur de declaratione. Excipe, nisi non tantum adsit notoritas facti, sed etiam notoritas, quod nullam habeat excusationem, nec aliquid Reus allegare possit pro sui defensione; ita Diana cit. resol. 6. n. 5. hinc quando aliqui docent, nullam requiri citationem ante sententiam declaratoriam cenſuræ incurſæ, quando

delictum est notorium, intellige, quando cum facto notorio simul etiam notorium est, factum illud nullam habere excusationem, nec Reum aliquid allegare posse: aliàs enim Judex procederet contra Reum, quin det locum justæ defensionis, quam permittit jus naturæ. Et patet ex celebri Glossâ in Clement. 1. de poenis. V. *quam citò commodè poteris*, ubi dicitur: *non debere Judicem quemquam declarare excommunicatum, nisi prius eo vocato viderit, illum morosum præmissâ super hoc summaria cognitione.*

1730 Ex hoc sequitur 1. citationem non esse de essentia cujusque sententiæ declaratoriæ de incurâ censura; patet ex priori num. deinde aliam monitionem ad declarationem, vel denuntiationem non requiri, cum alia ex jure non requiratur, & hæc citatio sufficiat 3. si ommitteretur citatio, existimat Navarrus apud Layman D. 1. p. 1. c. 5. §. nihilominus, declarationem esse invalidam; quod etiam judicat de denuntiatione. Ut autem scias, quid dicatur *notorium*, supponendum peccatum publicum, & famosum à notorio diversum esse. Nam *publicum* esse potest, quod duo, vel tres tantum viderunt, & postea divulgârunt; sic enim per famam fuit factum publicum. *Notorium* autem est, quod fit loco publico, videntibus multis, seu quod scit evidenter major pars populi, vicinorum, aut collegii, respectu cujus factum dicitur, notorium; ita Navarrus in Summa, c. 28. n. 73. quem citat, & sequitur Laurentius Portel. p. 1. casum, seu responsionum moralium, cas. 6. n. 4. Ex hoc infert ibidem, quod pauciorum scientia, quam sex, non faciat rem notoriam, quando illi non sunt major pars respectu illius communitatis. Idem in terminis habet Zerolla ibid. Farinacius autem tom. 1. de inquisitione, q. 2. r. per totum, n. 11. & seq. maxime n. 47. f. 185. docet, ad notorium non sufficere pauciores testes, quam decem; ita ille apud Portel. V. dicenda ulterius à n. 1763.

ARTICULUS IX.

De forma Servanda in ferenda censura.

1731 **H**ic dicendum venit de iis, quæ servari debent in ipso actu ferendi censuram. Quoniam verò hæc potissimum pendunt ex juris dispositione, allegatis ex eo

textibus id decernemus. Cum enim plus, aut aliter in re valde gravi procedi non debeat ab his, qui, solâ juris humani constitutione, jus censuris contumaces perstringendi habent, in modo, & forma pendunt à jure, à Christi Vicario præscripto sic, ut nec supra, nec infra jurisdictionis sibi datæ limites agant. Hinc quæstio est 1. an censura ferri debeat scriptò? R. censuram, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, debere in scripto ferri; præcipitur expressè in c. *cum medicinalis*, de sent. excom. in 6. de quo supra n. 1715. idque non tantum in excommunicatione, sed etiam in suspensione, & interdicto. Est autem ibidem sermo de homine ferente censuram per modum sententiæ. Unde id non requiritur ad censuram, quæ fertur à jure, aut lege; quia censura, quæ fertur ab homine per modum sententiæ, potest esse injusta; non verò, quæ à lege; Ita Suarez, Filiuc. Sayr. & alii, quos citat, & sequitur Leander tr. 1. de cens. D. 6. q. 2. Non est tamen necessarium, ut *scriptum* illud sit *authenticum*, hoc est, manu publici Notarii confectum, aut etiam testibus munitum; hoc enim non præcipitur in c. *cum medicinalis*; nec etiam alio textu probatur. Suarez, Alterius, & alii cum Leandro q. 4. porro, licet præcipiatur, ut scriptura hæc in ferenda censura adhibeatur, non est tamen de valore censuræ; quia in c. *cum medicinalis* cit. Innocentius IV. præcipitur censura *relaxetur*, quæ à Judice lata fuit sine scriptis; ergo valida fuit. Unde quando c. *fin.* de sent. & re judicata in 6. absolute affirmatur de omni sententia, quod sit nulla, si lata fuerit *sine scriptura* in causis summaris, intellige *de sententiis, quæ non sunt censura*; nam hæc clarè excipit Papa; ita Filiucius, Bonacina, & alii, quos citat, & sequitur Leander D. 4. q. 2.

Quæstio est 2. an Judex teneatur sententiam sic conscriptam per se ipsum promulgare? R. affirmative; ita Ugolin. & Sayr. contra Leandrum D. 6. q. 5. quia c. *fin.* cit. id expressè definitur de omni sententia, ut *judices per se ipsos ferant sententiam*, exceptis Episcopis, quibus ob suam dignitatem licet per alios dicere sententiam, nec ullo textu alio excipitur dicens sententiam censuræ. Nec obstat, si dicas: licet ex c. *fin.* cit. de *omni sententia* requiratur, ut in scriptis fiat, tamen in eo non comprehenditur sententia censuræ; ergo licet in eodem